Toetsplan Pedagogische en Onderwijswetenschappen

Academisch jaar 2025-2026

Bachelor Pedagogische Wetenschappen

Bachelor Pedagogische Wetenschappen AOLB

Master Pedagogische Wetenschappen

Master Onderwijswetenschappen

Inhoud

1 Inleiding 3
2 Doelstelling van de opleidingen 4
3. Bevordering van het leerproces 9
4. De gehanteerde opstellingsprocedures, beoordelingsprocedures en beoordelingscriteria 11
5. De verantwoordelijken voor de uitvoering van de verschillende onderdelen van het toetsbeleid 13
6. De wijze van periodieke evaluatie 14

1 Inleiding

Dit toetsplan beschrijft de wijze van toetsing en beoordeling van alle verplichte studieonderdelen en alle aangeboden keuze-onderdelen van de volgende vier opleidingen die verzorgd worden door de afdeling Pedagogische en Onderwijswetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen:

- Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen
- Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen AOLB
- Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen
- Masteropleiding Onderwijswetenschappen

Het plan heeft ter controle en advisering voorgelegen aan de Examencommissie Pedagogische en Onderwijswetenschappen.

2 Doelstelling van de opleidingen

2.1 Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

Visie en missie: kritisch en betrokken
De bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen streeft naar de vorming van academisch opgeleide pedagogen met een kritische en betrokken houding, die in staat zijn om op basis van brede vakinhoudelijke en methodologische kennis hun inzichten en vaardigheden in te zetten ten behoeve van de pedagogische praktijk, het beleid en het onderzoek. Hiertoe zet de opleiding in op vijf hoofdeindkwalificaties, te weten: de verwerving van vakinhoudelijke kennis en inzichten, het uitvoeren van en rapporteren over wetenschappelijk onderzoek, het toepassen van kennis en inzichten in een professionele beroepscontext (professionele vaardigheden), een oordeel formuleren over pedagogische vraagstukken en -praktijken en het vergroten van leervaardigheden van studenten.

Voor het ontwikkelen van een kritische houding acht de opleiding een brede opleiding onontbeerlijk. Dit stelt studenten namelijk in staat pedagogische vraagstukken vanuit verschillende perspectieven op kritische wijze te begrijpen en te verklaren. Daarnaast is voor een kritische houding gedegen kennis en inzicht nodig op het gebied van methoden en technieken, omdat met die kennis en dat inzicht nieuwe kennis kan worden ontwikkeld en kennisclaims kunnen worden getoetst. Voor het ontwikkelen van een kritische houding hanteert de opleiding een activerend en onderzoeksgericht didactisch concept.

Voor het ontwikkelen van betrokken academici en academische professionals brengt de opleiding studenten in aanraking met actuele maatschappelijke vraagstukken met betrekking tot onderwijs/vorming, opvoeding en zorg. Ook brengt de opleiding studenten in aanraking met situaties uit de beroepspraktijk. Studenten leren adequaat en sensitief om te gaan met het gegeven dat onderwijs, opvoeding of (jeugd)zorg gebonden zijn aan waarden en normen en dat deze laatste verschillen per cultuur.

Didactisch concept: activerend en onderzoeksgericht onderwijs
Om de visie en missie te realiseren is het didactisch concept van de opleiding Pedagogische Wetenschappen gebaseerd op activerend en onderzoeksgericht onderwijs. Hierin is onderzoek systematisch vervlochten met onderwijs en worden studenten door het toepassen van uiteenlopende werkvormen uitgedaagd zich kritisch te verhouden tot het geleerde. Hiertoe wordt het onderwijs merendeels verzorgd door universitair (hoofd)docenten en hoogleraren die hun sporen hebben verdiend in het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Zij brengen eigen en andermans onderzoek in hun onderwijs voor het voetlicht en laten studenten participeren in onderzoek.

Bij het vormgeven van het onderwijs worden uiteenlopende werkvormen gehanteerd, passend bij de geformuleerde leerdoelen. Daarbij is nadrukkelijk aandacht voor het inzetten van activerende werkvormen waarbij studenten aangezet worden tot actieve omgang met de stof, gericht op het ontwikkelen van hogere orde denkvaardigheden. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van schrijfopdrachten (alleen of met anderen), onderzoeksopdrachten, debat, hoorcolleges met interactieve componenten, presentaties en peer teaching. Daarnaast kent de bacheloropleiding Academic Learning Communities, waarin studenten in groepen van een beperkte omvang en onder leiding van een docent werken aan vakoverstijgende opdrachten die nadrukkelijk bedoeld zijn om een kritische en betrokken academische houding te stimuleren. De nadruk op gevarieerde en activerende werkvormen is ingegeven door kennis over effectief onderwijs en komt tegemoet aan verschillen tussen studenten in hun voorkeuren om zich stof eigen te maken.

2.2 Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen AOLB

Visie en missie: kritisch en betrokken
De Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs (AOLB) is een double degree opleiding, bestaande uit de bachelor Pedagogische Wetenschappen (PW) en de bachelor Opleiding Leraar

Basisonderwijs (pabo). Dit betekent dat de studenten opgeleid worden om onder begeleiding wetenschappelijk onderzoek te doen naar opvoeding en onderwijs in al zijn facetten en dat de studenten worden opgeleid tot academische leerkracht in het primair onderwijs (po). De AOLB streeft naar de vorming van academisch opgeleide pedagogen/leerkrachten met een kritische en betrokken houding, die in staat zijn om op basis van brede vakinhoudelijke en methodologische kennis hun inzichten en vaardigheden in te zetten ten behoeve van de onderwijs-/pedagogische praktijk, het beleid en het onderzoek. Hiertoe zet de opleiding in op vijf hoofdeindkwalificaties, te weten: de verwerving van vakinhoudelijke kennis en inzichten, het uitvoeren van en rapporteren over wetenschappelijk onderzoek, het toepassen van kennis en inzichten in een professionele beroepscontext (professionele vaardigheden), een oordeel formuleren over pedagogische/didactische vraagstukken en -praktijken en het vergroten van leervaardigheden van studenten. Daarnaast worden studenten opgeleid tot bevoegd leerkracht po voor de groepen 1 t/m 8.

Voor het ontwikkelen van een kritische houding acht de opleiding een brede opleiding onontbeerlijk. Dit stelt studenten namelijk in staat pedagogische vraagstukken vanuit verschillende perspectieven op kritische wijze te begrijpen en te verklaren. Daarnaast is voor een kritische houding gedegen kennis en inzicht nodig op het gebied van methoden en technieken, omdat met die kennis en dat inzicht nieuwe kennis kan worden ontwikkeld en kennisclaims kunnen worden getoetst. Voor het ontwikkelen van een kritische houding hanteert de opleiding een activerend en onderzoeksgestuurd didactisch concept.

Voor het ontwikkelen van betrokken academici en academische professionals brengt de opleiding studenten in aanraking met actuele maatschappelijke vraagstukken met betrekking tot onderwijs/vorming, opvoeding en zorg. Ook brengt de opleiding studenten in aanraking met het functioneren als leerkracht in de beroepspraktijk van het PO. Studenten leren adequaat en sensitief om te gaan met het gegeven dat onderwijs, opvoeding of (jeugd)zorg gebonden zijn aan waarden en normen en dat deze laatste verschillen per cultuur.

De opleiding leidt op tot academische professionals, gecombineerd met beroepsgerichte competenties. Het doel van de AOLB is dat de afgestudeerden in staat zijn in de volle omvang van de dagelijkse praktijk te functioneren als leerkracht en daarbij een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en verbetering van de praktijk van het po. Dit op basis van de integratie van wetenschappelijke kennis, praktijkkennis (stages) en ervaring. De opleiding stimuleert een attitude, waarin afgestudeerden de ontwikkeling van kinderen willen optimaliseren en nieuwsgierig zijn naar alles wat met leren, ontwikkelen, innoveren, de school en de samenleving te maken heeft. Door deze attitude streven academische leerkrachten bij het doorgronden en beïnvloeden van opvoeding, ontwikkeling en onderwijs naar een balans tussen betrokkenheid en distantie en zijn zij zich bewust van de rol die zij daarin kunnen vervullen. De wetenschappelijk georiënteerde leerkracht is dus vanuit twee perspectieven aan het werk: uitvoerend op basis van wetenschappelijke inzichten en die uitvoering onderzoekend met behulp van wetenschappelijk verantwoorde onderzoeksmethoden. De wisselwerking tussen theorie en praktijk staat in de opleiding centraal. Dit alles gericht op optimalisering van de onderwijspraktijk.

Didactisch concept: activerend en onderzoeksgestuurd onderwijs

Om de visie en missie te realiseren is het didactisch concept van de AOLB gebaseerd op activerend en onderzoeksgestuurd onderwijs. Hierin is onderzoek systematisch vervlochten met onderwijs en worden studenten door het toepassen van uiteenlopende werkvormen uitgedaagd zich kritisch te verhouden tot het geleerde. Hiertoe wordt het onderwijs voor een deel verzorgd door universitair (hoofd)docenten en hoogleraren die hun sporen hebben verdiend in het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Zij brengen eigen en andermans onderzoek in hun onderwijs voor het voetlicht en laten studenten participeren in onderzoek. Tevens wordt het onderwijs verzorgd door Pabodocenten met minimaal een mastertitel, die hun sporen hebben verdiend in het professionele domein van vakdidactiek en in het opleiden van leerkrachten.

Bij het vormgeven van het onderwijs gebruiken docenten uiteenlopende werkvormen, passend bij de geformuleerde leerdoelen. Het AOLB-programma kent drie ‘lijnen’ waarin de cursussen worden aangeboden: een theorie-lijn, een pedagogisch-didactische-lijn en een praktijk-lijn.

Daarbij is nadrukkelijk aandacht voor het inzetten van activerende werkvormen waarbij studenten aangezet worden tot actieve omgang met de stof, gericht op het ontwikkelen van hogere orde denkvaardigheden. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van schrijfopdrachten (alleen of met anderen), onderzoeksopdrachten, debat, hoorcolleges met interactieve componenten, presentaties en peer teaching. In de theorie-lijn worden praktijkrelevante opdrachten aangeboden waarin de koppeling tussen theorie en praktijk centraal staat. De pedagogisch-didactische lijn heeft naast een beroepsgerichte oriëntatie een academische oriëntatie gekregen door het aanbieden van academische verzwaarde pedagogisch-didactische cursussen. Daarnaast kent de AOLB Stage- en studieloopbaanbegeleiding (SSLB) in de praktijk-lijn, waarin studenten in groepen van een beperkte omvang en onder leiding van een docent stagelopen in het PO en werken aan vakoverstijgende/beroepsvoorbereidende opdrachten die nadrukkelijk bedoeld zijn om een kritische en betrokken academische houding te stimuleren en bekwaam te worden als academische leerkracht in het PO. De nadruk op gevarieerde en activerende werkvormen is ingegeven door kennis over effectief onderwijs (evidence-based practices) en komt tegemoet aan verschillen tussen studenten in hun voorkeuren om zich stof eigen te maken.

2.3 Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Visie en missie: kritisch en betrokken
De masteropleiding Pedagogische Wetenschappen streeft naar de vorming van academisch opgeleide pedagogen met een kritische en betrokken houding, die in staat zijn om op basis van diepgaande vakinhoudelijke en methodologische kennis hun inzichten en vaardigheden in te zetten ten behoeve van de pedagogische praktijk, het beleid en het onderzoek. Studenten zijn daarbij in staat Nederlandse praktijken en beleid te bezien vanuit internationaal perspectief. Om deze visie te bereiken zet de opleiding in op vijf hoofdeindkwalificaties, te weten: de verwerving van vakinhoudelijke kennis en inzichten, het uitvoeren van en rapporteren over wetenschappelijk onderzoek, het toepassen van kennis en inzichten in een professionele beroepscontext (professionele vaardigheden), een oordeel formuleren over pedagogische vraagstukken en -praktijken en het vergroten van leervaardigheden van studenten.

De kritische houding van studenten wordt in de masteropleiding verder ontwikkeld door meer specialistische kennis en inzichten en door een nadruk op het ontwikkelen van hogere orde denkvaardigheden. Dit stelt studenten in staat pedagogische vraagstukken op kritische wijze te begrijpen en het geleerde in complexe situaties toe te passen. Daarnaast is voor een kritische houding gedegen kennis en inzicht nodig op het gebied van onderzoeksvaardigheden, omdat met die kennis en dat inzicht nieuwe kennis kan worden ontwikkeld en kennisclaims kunnen worden getoetst. Voor het ontwikkelen van een kritische houding hanteert de opleiding een activerend en onderzoeksgericht didactisch concept.

Voor het ontwikkelen van betrokken academici en academische professionals brengt de opleiding studenten in aanraking met actuele maatschappelijke vraagstukken met betrekking tot onderwijs/vorming, opvoeding en zorg. Ook brengt de opleiding studenten in aanraking met situaties uit de beroepspraktijk. Studenten leren adequaat en sensitief om te gaan met het gegeven dat onderwijs, opvoeding of (jeugd)zorg gebonden zijn aan cultuurspecifieke waarden en normen. We streven naar het ontwikkelen van een beroepshouding waarbij studenten sensitief zijn in het omgaan met verschillen.

De masteropleiding Pedagogische Wetenschappen bestaat uit vier verschillende tracks, ieder met een eigen profiel.

- Deafblindness
  De track Deafblindness richt zich op het ontstaan, de diagnostiek en de behandeling van ontwikkelings- opvoedings- en onderwijsproblemen bij mensen met doofblindheid. Studenten worden opgeleid om deze problemen te analyseren en interventiemethoden toe te passen binnen deze complexe situaties. Studenten worden uitgedaagd om vanuit verschillende theoretische perspectieven kritisch te reflecteren op zorg en onderwijs ten behoeve van personen met doofblindheid en zich op basis daarvan te verhouden ten

opzichte van het werkveld. Deze track wijkt af van de andere tracks doordat studenten één maand in Groningen verblijven en de rest van de opleiding op afstand volgen.

- Ethics of education: history, pedagogy and critical sociology
  De track Ethics of Education richt zich op ethische vraagstukken op het gebied van opvoeding, onderwijs en zorg. Kenmerkend voor dergelijke vraagstukken is de noodzaak van een interdisciplinaire blik: onderwijs- en opvoedingsvraagstukken vragen om historische contextualisering, juridische inkadering, filosofische duiding en ethische doordenking en beslissing. Studenten worden vaardig in moreel redeneren en in het doorzien en kritisch analyseren van spanningsvelden met betrekking tot besluitvormingsprocedures en beleidsvorming.

- Orthopedagogiek
  In de track orthopedagogiek staan (ernstige) opvoedings- en onderwijsproblematiek centraal. Studenten worden aan de hand van recente wetenschappelijke ontwikkelingen op het gebied van diagnostiek en interventies bij (complexe) opvoedings- en onderwijsleerproblematiek, uitgedaagd om kritisch over onderzoek en belangrijke onderwerpen binnen het werkveld van de orthopedagogiek na te denken. Zij leren te reflecteren en verbindingen te leggen tussen theoretische inzichten ontwikkeld door onderzoek met praktijk en beleid op het gebied van de jeugdzorg, leer- en opvoedingsproblemen en het ondersteunen van personen met beperkingen.

- Youth$^{0\text{-}21}$, Society & Policy
  In de track Youth$^{0\text{-}21}$, Society & Policy staat het evalueren van interventies gericht op het welzijn van jongeren en hun sociale en educatieve omgeving centraal. De werkzaamheid van interventies is in belangrijke mate afhankelijk van de beleidsmatige en culturele context waarbinnen jongeren, onderwijsinstellingen en zorgorganisaties opereren. Studenten worden opgeleid om zowel (jeugd)beleid als interventies te kunnen analyseren op werkzame elementen en deze aan te scherpen op basis van wetenschappelijke inzichten. Door reflectie op internationale contexten en praktijken leren studenten om de verbinding te maken tussen beleid, praktijk en state-of-the art wetenschappelijk onderzoek.

Didactisch concept: activerend en onderzoeksgericht onderwijs
Om de visie en missie van de opleiding Pedagogische Wetenschappen te realiseren is het didactisch concept van de opleiding gebaseerd op activerend en onderzoeksgericht onderwijs. Hierin is onderzoek systematisch vervlochten met onderwijs en worden studenten door het toepassen van uiteenlopende werkvormen uitgedaagd zich kritisch te verhouden tot het geleerde. Hiertoe wordt het onderwijs merendeels verzorgd door universitair (hoofd)docenten en hoogleraren die hun sporen hebben verdiend in het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Zij brengen eigen en andermans onderzoek in hun onderwijs voor het voetlicht en ondersteunen studenten bij het zelf uitvoeren van onderzoek.

Bij het vormgeven van het onderwijs worden uiteenlopende werkvormen gehanteerd, passend bij de geformuleerde leerdoelen. Daarbij is nadrukkelijk aandacht voor het inzetten van activerende werkvormen waarbij studenten aangezet worden tot actieve omgang met de stof, gericht op het ontwikkelen van hogere orde denkvaardigheden. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van schrijfopdrachten (alleen of met anderen), debat, colleges met interactieve componenten, presentaties en peer teaching. De nadruk op gevarieerde en activerende werkvormen is ingegeven door kennis over effectief onderwijs en komt tegemoet aan verschillen tussen studenten in hun voorkeuren om zich stof eigen te maken.

2.4 Masteropleiding Onderwijswetenschappen

The Master of Educational Sciences (“Masteropleiding Onderwijswetenschappen”) in Groningen is a scientific educational program that prepares students to be researchers and academic professionals able to solve a multitude of problems in formal education. Students within the

program develop a broad range of knowledge on academically oriented educational topics, methodological skills and develop reflection skills towards the implications of research, leading to critical and committed academic professionals in education.
The master connects to the educational vision of the Faculty of BSS, wherein the preparation of students for their role of academic professionals stands centrally. These professionals contribute to the development of the field and are simultaneously able to deploy knowledge and skills in answering actual and societally relevant issues. The three foci are:

- Research stands central within education
- Education takes place in an inspiring academic community
- Education and research are positioned within society

As indicated in the domain specific reference frame (VSNU, 2014), the crux of educational sciences is education, that is, teaching, learning and educational processes and the outcomes of these processes from the individual level to the societal level. Educational sciences aim at the description, explanation and improvement of all situations in which learning takes place within the context of specific learning goals. Improvement concerning quality, effectivity, goal-orientation, attractiveness and innovation of educational practice and policy is what is sought. Educational sciences is a multi-disciplinary field. Insights from developmental psychology, educational sociology, economy, and policy are used in the curriculum as well. These insights are required for both the specialized and broad applicability of the field of educational research.

The Master of Educational Sciences in Groningen is characterized by an empirical-analytical approach to research. This approach, which is strongly related to the research program Educational Effectiveness, finds its application in education-related quandaries on micro-, meso-, and macro-level, with an emphasis on creating and using strong scientific evidence. From this empirical-analytical approach, specific attention is given to methods and techniques for executing (quasi)experimental research and evaluation studies. Considering the importance of using educational practices established by scientific evidence (Staat van het Onderwijs, 2017), issues of effectiveness and evidence-based practices form the backbone of the courses within the program. Herein the Master of Educational Sciences focuses mostly on evidence from international literature and use examples from both the international and national context where appropriate.

A key aspect of the educational program is its connection to educational practice. It has a strong foundation in the tradition of educational sciences of Groningen, predominantly shaped by the nestor of educational sciences Leon van Gelder (1913-1981). His plea for an educational science between “participation and distancing” (deelname en distantie), aims to not only have a strong academic orientation towards education, but also to improve the quality of education, which is given form through connections with educational boards, municipalities and universities of applied sciences. By providing students with cases embedded in actual education and educational research, they should be more committed towards the program, and learn skills and attitudes that foster that commitment in their professional careers. Moreover, this program provides knowledge and skills for students to develop educational programs that lead to optimal chances in every individual’s development, including individuals with learning disabilities, but also uses the new knowledge and skills teachers need as ICT becomes more important within education (Staat van het Onderwijs, 2017).

In the end, we aim to have alumni that are academic professionals, in that they possess a critical attitude based on more specialized knowledge towards the field of education and educational research, enabling these students to answers questions related to complex educational problems. This end is achieved by having a program that is research-driven and requires active participation of students.

3. Bevordering van het leerproces

Zelfverantwoordelijkheid is een belangrijk speerpunt in het toetsbeleid. Hiermee wordt bedoeld dat we aan de RUG willen bevorderen dat studenten hun eigen verantwoordelijkheid nemen bij de verwerving van academische kennis en vaardigheden. Om verantwoordelijkheid voor hun leerproces te kunnen nemen, moeten studenten in staat worden gesteld om vanuit deze houding te studeren. Dit betekent dat studenten gedurende de looptijd van een cursusonderdeel regelmatig moeten kunnen evalueren in hoeverre ze op schema liggen om de leerdoelen te behalen. Deze paragraaf geeft weer hoe met toetsing de randvoorwaarden kunnen worden geschept voor het bevorderen van het leerproces, vanuit het principe dat we studenten eigen verantwoordelijkheid willen laten nemen voor hun leerproces.

3.1 Formatieve en summatieve toetsing

De vier opleidingen verzorgd door de afdeling Pedagogische en Onderwijswetenschappen maken gebruik van een combinatie van formatief en summatief toetsen om studenten te stimuleren om vroeg in de looptijd van de cursus actief aan de slag te gaan met het bereiken van de leerdoelen. Summatieve toetsing is essentieel om te kunnen vaststellen of de student de leerdoelen in voldoende mate heeft bereikt om de cursus af te ronden. De Examencommissie kan daardoor met vertrouwen tekenen voor het examen van de student die alle tentamens (i.e. alle summatief getoetste schriftelijke toetsen, opdrachten, werkstukken, etc.) van het onderwijsprogramma heeft behaald. Alle tentamens van een toetsprogramma tezamen, dekken namelijk de eindkwalificaties van de opleiding.

Formatieve toetsing heeft een informerend doel. Het informeert zowel docenten als studenten over de voortgang van het leerproces. Voor studenten biedt formatieve toetsing de benodigde feedback en aanknopingspunten voor verbetering van leerprestaties, zodat ze zelf de regie kunnen voeren over het eigen leerproces. Studenten krijgen een indruk van de onderwerpen die de docent belangrijk vindt en op welk niveau deze onderwerpen op een bepaald punt in de cursus moeten worden beheerst. Formatieve toetsing geeft docenten feedback over welke onderwerpen nog extra aandacht of uitleg behoeven. Docenten kunnen in hun cursussen kiezen voor combinaties van meerdere vormen van formatieve toetsing. Het stellen van gerichte vragen en het aangaan van discussie en dialoog tijdens de instructiemomenten wordt in bijna iedere cursus toegepast. Deze vormen van formatieve toetsing zijn laagdrempelig voor zowel studenten als docenten, omdat er geen extra tijd hoeft te worden geïnvesteerd om iets in te vullen (studenten) of na te kijken (docenten). Buiten de instructiemomenten kunnen studenten gebruik maken van quizzen om hun voortgang te bewaken en worden er (groeps)opdrachten gegeven waar studenten feedback op krijgen van hun medestudenten dan wel van de docent. Verder wordt er gebruik gemaakt van peer assessment, self assessment, 360-graden feedback en geschreven zelfreflectie.

3.2 Omgang met moeilijk toetsbare leerdoelen

De doelen van de opleiding worden uitgedrukt in eindkwalificaties. Deze betreffen de kennis, het inzicht en de vaardigheden die de student beheerst na het doorlopen van het onderwijsprogramma. Aan het bereiken van de eindkwalificaties wordt gewerkt in de verschillende cursussen. Voor iedere cursus wordt in de leerdoelen beschreven wat een student kan en weet na afronding. In principe wordt ieder leerdoel getoetst met een qua vorm, inhoud en niveau, passende toets. Zo wordt gegarandeerd dat de afgestudeerde de eindkwalificaties van de opleiding heeft bereikt.

Niet alle leerdoelen zijn gemakkelijk in meetbare termen te vangen. De opleiding vindt het belangrijk om ruimte te bieden aan dergelijke leerdoelen, om daarmee de breedte van de beoogde vorming te expliciteren. Naast de leerdoelen die gericht zijn op goed meetbare leerresultaten kunnen docenten daarom opener geformuleerde, aanbodgestuurde, leerdoelen formuleren. Deze leerdoelen drukken uit wat de docent met het onderwijs beoogt, maar stellen niet het precieze eindresultaat centraal, omdat dat niet eenduidig te voorspellen is. Denk hierbij bijvoorbeeld aan leerdoelen rondom samenwerken, het ontwikkelen van een kritische academische houding, sociale attitudes zoals het ontwikkelen van interculturele sensitiviteit, persoonsvorming of het aanwakkeren van interesses.

3.3 Generatieve AI

Door middel van toetsen stellen we vast of studenten de leerdoelen van de cursus hebben bereikt en daarmee uiteindelijk voldoen aan alle eindkwalificaties van de opleiding. De ontwikkeling en brede beschikbaarheid van generatieve AI (GenAI) heeft potentieel impact op de validiteit van onze toetsing. Studenten kunnen GenAI inzetten voor het maken van opdrachten zonder daarvan rekenschap te geven en die inleveren alsof het hun eigen werk is. Vooral schriftelijke opdrachten die thuis gemaakt moeten worden, zijn kwetsbaar voor deze vorm van fraude.

Er zijn op universitair en facultair niveau richtlijnen opgesteld voor het verantwoord gebruik van GenAI. Bovendien is de Onderwijs- en Examenregeling aangepast. In deze regeling is de mogelijkheid toegevoegd om bij een vermoeden van fraude (bijvoorbeeld door middel van GenAI) nader onderzoek te doen naar kennis, inzicht en vaardigheden van de student.

Op opleidingsniveau is ingezet op het robuuster maken van toetsprogramma's tegen het ongeoorloofd gebruik van GenAI. De kwetsbaarheden in de toetsprogramma's zijn in kaart gebracht en besproken in de stafoverleggen. Docenten zijn bewust gemaakt van de risico's van GenAI voor bepaalde toetsvormen, er is aandacht voor het belang van duidelijke instructies rondom het gebruik van GenAI op cursusniveau en docenten hebben kennis ontwikkeld over alternatieve toetsvormen die minder gevoelig zijn voor GenAI. Ook is het aantal (schrijf)opdrachten gereduceerd en vindt er meer toetsing plaats op aangewezen toetslocaties.

Bij een deel van de (schrijf)opdrachten waaraan studenten werken buiten de contacttijden, maakt het schrijfproces onderdeel uit van de toetsing. Dit kan zowel formatief als summatief zijn, bijvoorbeeld door het laten inleveren van tussentijdse versies, of het toevoegen van een mondelinge presentatie al dan niet gevolgd door een discussie.

De opleiding werkt daarnaast aan AI-geletterdheid. In de bacheloropleiding krijgen studenten onderwijs over het verantwoord gebruiken van GenAI, waarbij onder andere het risico van fraude wordt besproken, de ethische aspecten rond het gebruik van GenAI en leren studenten hoe ze kwalitatief goede in- en output genereren. We verwachten van studenten verantwoord gebruik van GenAI en in een aantal cursussen maakt dit onderdeel uit van de toetsing.

Docenten mogen AI gebruiken in hun onderwijs. Er zijn pilots om GenAI in te zetten om docenten te ondersteunen bij de beoordeling van toetsen en het geven van feedback. Hierbij is de voorwaarde dat docenten gebruik maken van een door de RUG toegestane Chatbot, zoals Le Chat van Mistral. Bij het gebruik van dergelijke hulpmiddelen blijft de docent eindverantwoordelijk voor de beoordelingen van studenten en inhoud van het onderwijs: het is niet toegestaan om de besluitvorming/becijfering enkel op basis van een GenAI-model te doen, zonder een controle van de docent op het beoordelingsproces, op de toon en op de inhoud van de feedback die door GenAI is gegenereerd.

3.4 Programmering van toetsing

Voor iedere cursus en ieder tentamenonderdeel wordt een herkansing of reparatie (i.e. op basis van feedback corrigeren van de onvoldoende versie van bijvoorbeeld een opdracht of thesis) georganiseerd. Dit om ervoor te zorgen dat studenten cursussen redelijkerwijs binnen het academisch jaar kunnen afronden. De herkansingen worden na de tentamenperiode van het volgende blok geprogrammeerd. Dit zorgt ervoor dat de herkansing geen aantrekkelijke optie is. Immers, de herkansing vindt weken later plaats waardoor er tijd moet worden geïnvesteerd om de kennis actief in het geheugen te houden. Bovendien is de tweede herkansingsweek in een periode waarin andere studenten vrij zijn van onderwijs en tentamens.

4. De gehanteerde opstellingsprocedures, beoordelingsprocedures en beoordelingscriteria

4.1 Inleiding

Om de eindkwalificaties van de vier opleidingen te kunnen realiseren zijn vier toetsprogramma's opgesteld. Deze programma's specificeren de aansluiting tussen de eindkwalificaties, de leerdoelen en cursussen. In dit document worden de opstellingsprocedures, beoordelingsprocedures en beoordelingscriteria van de vier opleidingen besproken. Een groot deel van de informatie is te vinden in achterliggende documenten, namelijk de OER'en van de faculteit GMW van de RUG, en drie documenten van de Examencommissie Pedagogische en Onderwijswetenschappen:

- OER GMW Bacheloropleiding 2025-2026
- OER GMW Masteropleiding 2025-2026
- Regels en Richtlijnen Examencommissie PedOn, studiejaar 2025-2026
- Tentamengids Examencommissie PedOn, studiejaar 2025-2026
- Kwaliteitsborging Toetsing Examencommissie PedOn, studiejaar 2025-2026

De tentamengids is voor studenten ter inzage. Een student kan hiervoor contact opnemen met onderwijsbeleid.pedon@rug.nl.

Een uitgangspunt van het toetsbeleid is dat de vorm van een toets passend is bij de inhoud en het niveau van het leerdoel. Daarnaast moet de toetsing valide zijn (de toets dekt de leerdoelen), betrouwbaar zijn (de toets meet consistent) en transparant zijn (de studenten weten voorafgaand aan de toets hoe en waarop zij beoordeeld worden).

4.2 Opstellingsprocedures

De keuze voor de toetsvorm is in de eerste plaats afhankelijk van de aard en de inhoud van de leerdoelen van de cursus. De keuze voor de toetsvorm wordt door de examinator gemaakt.

De opleiding borgt de kwaliteit van tentamens (i.e. schriftelijke toetsen en opdrachten) door het vooraf toetsen van het tentamen door een collega. Dit vier ogen-principe is een eis die bij elk tentamen gesteld wordt. Deze collega gaat na of de toets aan eisen voor validiteit (inhoud, niveau, moeilijkheidsgraad) en betrouwbaarheid (formulering, toetslengte, beoordelingscriteria en beoordelingsmethode) voldoet. Bij akkoord tekent de tweede docent het tentamen voor gezien. Het af te nemen tentamen wordt met de handtekening van de tweede docent en met de antwoordsleutel (voor meerkeuzevragen) en/of een antwoordmodel met becijfering (voor open vragen en opdrachten) na afloop van de cursus ingeleverd via het toetsdossier. De Examencommissie controleert steekproefsgewijs of het tentamen gezien is door een tweede docent en kijkt het tentamen door. Tentamens, antwoordsleutels, antwoordmodellen en formulieren met handtekeningen worden opgeslagen in een digitaal archief.

De Regels en Richtlijnen van de Examencommissie (studiejaar 2025-2026) en de Tentamengids van de Examencommissie (studiejaar 2025-2026) geven een overzicht van de regels en richtlijnen voor de tentaminering van alle onderwijsonderdelen. Aanvullende regels en procedures met betrekking tot theses en stages zijn te vinden in gidsen speciaal vervaardigd voor deze onderdelen.

Om studenten inzicht te geven in de wijze en waarop er getoetst gaat worden, worden van elk schriftelijke toets voorbeeldvragen inclusief bijbehorende antwoordsleutel beschikbaar gesteld, representatief qua vorm, inhoud en niveau alsmede indicatief wat betreft de omvang van de daadwerkelijke schriftelijke toets.

4.3 Beoordelingsprocedures en beoordelingscriteria

De Examencommissie stelt een lijst met examinatoren vast. Alleen diegenen die daartoe als examinator zijn aangewezen zijn gerechtigd voor het betreffende onderwijsonderdeel punten toe te kennen. Uitslagenlijsten zijn slechts geldig nadat zij door de betreffende examinator zijn ondertekend.

Individuele producten (bijv., verslag, thesis, werkstuk) worden door de examinator beoordeeld. In het geval van een thesis wordt het oordeel van een tweede beoordelaar/examinator gevraagd. De formele beoordeling van een stage of van een onderzoeksopdracht wordt verricht door de begeleidend docent. Deze neemt daarin het oordeel van de begeleider ter plekke en/of de achterliggende opdrachtgever mee.

4.4 Kwaliteitsbewaking van toetsing

De Examencommissie voert middels een Toetscommissie de taak uit van de reguliere kwaliteitsbewaking van de tentamens die door de opleiding worden afgenomen. De Toetscommissie bestaat uit een aantal leden van de Examencommissie met expertise op het gebied van toetsing en onderzoeksmethoden. De kwaliteitsbewaking wordt verder uiteengezet in de nota Kwaliteitsborging Toetsing van de Examencommissie (studiejaar 2025-2026).

4.5 Procedure vaststellen tentamenuitslag

De procedures omtrent de nakijktermijn, uitslag, bewaartermijn en inzagerecht van tentamens alsook de tweede tentamenkans zijn vastgelegd in de Onderwijs- en Examenregeling voor bachelor- en masteropleidingen van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (studiejaar 2025-2026).

5. De verantwoordelijken voor de uitvoering van de verschillende onderdelen van het toetsbeleid

5.1 Verantwoordelijkheid Examencommissie

Krachtens de WHW berust de verantwoordelijkheid voor de organisatie, uitvoering en kwaliteit van de toetsing bij de Examencommissie, blijkend uit:

- Het op- en/of vaststellen van de te hanteren opstellingsprocedures, beoordelingsprocedures, beoordelingscriteria en de cesuurbepaling voor toetsen en tentamens;
- Het aanwijzen van de verantwoordelijken (examinatoren) voor de uitvoering van de verschillende onderdelen van de toetsing;
- Het vaststellen van de wijze van periodieke evaluatie van het geheel aan toetsing, inclusief de evaluatie van de validiteit en betrouwbaarheid van de tentamens, de normering en de opstellingsprocedures (aan de hand waarvan zo nodig acties worden ondernomen);
- Het evalueren van het Toetsplan op het kunnen realiseren van de eindkwalificaties van de opleiding;
- Het erop toezien dat er wordt getoetst conform het beschrevene in het Toetsplan.

De Examencommissie rapporteert jaarlijks over haar werkzaamheden aan het Faculteitsbestuur.

5.2 Verantwoordelijkheid opleidingsdirecteur

De opleidingsdirecteur bewaakt de kwaliteit en organisatie van het onderwijs. Onder verantwoordelijkheid van de opleidingsdirecteur wordt in samenwerking met de Examencommissie het Toetsplan opgesteld. Hierin wordt geborgd dat de eindkwalificaties van de opleiding worden getoetst.

5.3 Verantwoordelijkheid programmaraad

De Nieuwenhuisraad fungeert als de programmaraad van de vier opleidingen verzorgd door de afdeling Pedagogische en Onderwijswetenschappen. De programmaraad stelt de eindkwalificaties, leerdoelen en de inhoud van het programma vast.

5.4 Verantwoordelijkheid Faculteitsbestuur

Het Faculteitsbestuur ondersteunt de betrokkenen (Examencommissie, docenten) met scholing, zorgt voor een optimale regelgeving, een goede organisatie en logistiek van de toetsing, en een goede infrastructuur. Het Faculteitsbestuur laat de Examencommissie onafhankelijk opereren en legt geen voorwaarden voor het functioneren en de besluitvorming op.

5.5 Verantwoordelijkheid examinator

De examinator zorgt voor adequate toetsing (inhoud, vorm, beoordeling), en wordt hiervoor aangesteld door de Examencommissie. De eisen die gehanteerd worden bij de aanstelling van Examinatoren zijn vastgelegd in de Regels en Richtlijnen van de Examencommissie (studiejaar 2025-2026).

5.6 Verantwoordelijkheid student

Van de student kan worden verwacht dat deze betrokken en actief studeert, en zich tijdig en serieus voorbereidt op de toetsen. De student dient zich in te schrijven volgens de geldende regels voor tentameninschrijving. De student dient op de hoogte te zijn van de consequenties van frauduleuze handelingen.

6. De wijze van periodieke evaluatie

Om te borgen dat de afgestudeerden ook daadwerkelijk aan de eindkwalificaties van de opleiding voldoen, neemt de Examencommissie jaarlijks een steekproef uit cursussen evenals een steekproef uit de theses waarbij zij aan de hand van de criteria bij toetsen en de criteria voor de theses kan bepalen of afgestudeerden voldoen aan tussendoelen en de eindkwalificaties van de opleiding. De Examencommissie rapporteert aan het Faculteitsbestuur in haar jaarverslag. Indien nodig geeft zij bij het Faculteitsbestuur aan dat herziening van het Toetsplan door de opleiding noodzakelijk is. De onderwijsdirecteur bespreekt indien nodig de uitkomsten van het jaarverslag met de Programmaraad in het licht van vaststelling van de eindkwalificaties.

Daarnaast evalueert de Examencommissie driejaarlijks het toetsbeleid (verantwoordelijken voor het toetsbeleid, wijze van periodieke evaluatie), de opstellingsprocedures, beoordelingsprocedures en criteria.